

davanje te serenade, kakor vseh kompozicij Čajkovskega zahteva velike tehnike. Orkestersko Društvo je premagalo vse težkoče pod izvrstnim vodstvom dvornega kapelnika *J. Lehnerta* zelo hvalevredno. Klavirski koncert Čajkovskega je jako priljubljen in obče znan. Igra se v vsaki sezoni opetovano. V njem dokazuje igralec lahko svojo spretnost, pa tudi svoje srce. Da je koncert sila težak, nam ni treba še omeniti. Celo izvrstno ga je igrala *Vera Schapira*, ki zasluži naše popolno priznanje. I. simfonija Čajkovskega nas pelje v melanholične zimske pokrajine ruske pustinje. Enakomerno pada sneg, enobarvno je vse povito v beli mrtvaški plašč. Peljemo se v tihi noči po širni planjavi in sanjamo sladke sanje. Prvi del nosi tudi napis: Sanje ob ponočni vožnji. Drugi nas pelje v mrzel, meglen kraj. A otožne misli nam preganja kmalu dičen scherzo, najlepši del simfonije. Finale uvaja spet otožna melodija v fagotih, oboah in klarinetih, ki jo prevzame polni orkester. A ne tožimo dolgo, krepak allegro nas žene naprej: žalobni koračnici podobni motiv nas še spominja junakov, ki spe pod zimsko odejo, nadalje pa podpirajo mogočno stopnjevanje rogi, trobente in pozavne, in stavek konča z močnimi udarci celega orkestra. Občinstvo je bilo navdušeno in se je zahvalilo dirigentu kakor orkestru za zasluženim aplavzom.

Dr. Lubeč

Ljubljana. (Dva koncerta „Glasbene Matice“ v proslavo spomina slovenskih skladateljev bratov *dr. Benjamina* in *dr. Gustava Ipavca*.) Spomin na brata Ipavca je l. 1912 praznoval v Ljubljani „Ljubljanski Zvon“, praznovali so ga v Celovcu, Celju, Trstu in na več drugih krajih. Končno tudi „Glasbena Matica“ v Ljubljani. Concerti so se prirejali v prid spomeniku bratoma Ipavcema. —

„Glasbena Matica“ je hotela, kakor navadno, pompozno praznovati dike slovenske pesmi ter je povabila na sodelovanje *Irmo Polakovo*, operno pevko v Zagrebu, *Josipa Križaja*, opernega pevca iz Zagreba, *Josipa Rijavca*, koncertnega pevca na Dunaju, *Leopolda Kovača*, člana pevskega zbora „Glasbene Matice“, orkester pešpolka št. 27, člane društvenega orkestra in zbor „Glasbene Matice“. Pri vsem tem velikem aparatu pa ni spomin na Ipavca prav nič drugače praznovala kot drugi. Peli so se njih zbori iz vseh dob in njih solospjevi. Da pa ni bil koncert preenoličen, je „Glasbena Matica“ sprejela v spored tudi odlomke iz operete „Princesa Vrtoglavka“, delo Gustavovega sina, *dr. Josipa Ipavca*, sedaj zdravnika v Št. Jurju ob južni železnici. — Velikanski oder ni imel prostorčka za kip in lovorov venec slavljenecem, prireditev ni niti kazala niti vzbudila nobene slovesne navdušenosti. „Glasbena Matica“ pa je bila dolžna, Ipavce častneje proslaviti; saj sta vendar slavljenca njena častna člana! Tudi sta Ipavca z „Glasbeno Matico“ rastle in postala velika, kajti Benjamin ni pisal samo zborov in pesmic temveč tudi opereto „Tičnik“ in opero „Teharski plemiči“; sin Gustava, *dr. Josip Ipavc*, pa ima že lepo uspelega „Možička“ in opereto „Princesa Vrtoglavka“. Ali ne bi bilo mogoče, da bi „Glasbena Matica“ proizvajala eno izmed teh večjih del, saj je vendar zavod, ki bi nam moral več nuditi kakor „Ljubljanski Zvon“ ali „Celjsko Pevsko Društvo“. Stroški ne bi bili prav nič večji, časa je bilo dovolj, dohodki bi se pa za lepe stotake povečali. Misel, da so Ipavci tem bolj počaščeni, čim več njihovih pesmi se slišijo, moram odločno zavrniti. Na prvem koncertu nismo slišali nič manj kot 27 pesmic, pa eno samo čisto instrumentalno točko, predigro k opereti „Princesa Vrtoglavka“ poleg finala II. dejanja iste operete za orkester, zbor in soli. Na drugem koncertu pa so tudi peli 26 pesmic, govoril je *dr. Schwab*, in igrala se je „Serenada“ za godbo na lok. Zdi se mi, da morajo biti nele pevci temveč še bolj poslušalci ozlovoljeni od takega sporeda. In končno — Ipavčeva glasba učinkuje daleko bolj v malih dvoranah, in za to po mojem mnenju ni bila velika Unionska dvorana primerna. Veliko bolje bi bilo, da bi se priredil v „Mestnem“ ali pa „Narodnem domu“ Ipavčev večer, v katerem bi pela solospjeve Polakova, nastopil bi zbor v manjšem številu, in tudi „Serenada“ za godbo na lok bi dobila pro-

stora v sporedu. Drugi večer pa naj bi bila Ipavčeva opera z lastnimi močmi! Blagajna bi imela prebitek, občinstvo bi bilo navdušeno, Ipavca pa nič manj počaščena! — Da se vrnem k izvajanju! — Zbor „Glasbene Matice“, pomnožen z dijaškim zborom, je pel oba večera iste pesmi. Doživeli smo, kar ne bi nikdar pričakoval — *Hubad* je ostre kritike o trganju priznal, in slišali smo po dolgem zopet petje, kar bodi izrecno pohvalno povdarjeno. Starejši moški zbori „Slovenec sem“, „Danici“, „V mraku“, „Domovini“ so že zljajnani in bi se dali z uspehom z drugimi nadomestiti. Benjaminova „Vojaška“ in in „Brez jadra“ sta manj znana in učinkujeta po svojem tempu in ritmiki. Izredno lepo pa je bilo prednašano „Jutro“ (*Josipa Ipavica*), ki je med moškimi zbori najbolj ugajal; „Imel sem ljubi dve“ istega skladatelja sem si pa predstavljal drugače. Mešani zbori Gustava „Milada“, „Lahko noč“ in „Kukavica“, ter Benjamina „Pod nebom širnim“, „Zapuščena“ in „Ej tedaj . . .“ so bili srečnejše izbrani in so vsi izredno ugajali, posebno pa Gustavov „Lahko noč“ in „Kukavica“; med Benjaminovimi pa „Ej tedaj . . .“, katerega je zložil 77 letni starec in ga poklonil svoji soprogi. Če ne bi čital zadnje opombe v besedilu koncertov, bi mislil, da ga je spisal kot mlad zaljubljenec, toliko ognja je v tretjem odstavku „ . . . Ej tedaj pa fantič pride, da mi pravi o ljubezni in o lepših dneh — — —“ in v malokateri pesmi kaže Benjamin toliko narodnega duha kot v tej. Vse pesmi so bile s Hubadu lastno vestnostjo naštudirane; njemu gre po vsej pravici glasno priznanje občinstva. — Prvi večer so nastopili kar trije solisti: *L. Kovač* je pel arijo iz Benjaminove opere „Teharski plemiči“, istega „Mak žari“ in „Čez noč, čez plan . . .“ — *Irma Polakova*, naša ljuba znanka, nam je zapela „Jutranjo pesem“ (1854), „Nezakonsko mater“, „Na poljani“ in „Pomladni veter“. Za večino občinstva sta bili ljubka „Jutranja pesem“ in naivna „Pomladni veter“ neznani in hvala izrednemu prednašanju z velikanskim navdušenjem sprejeti. Polakova ima nekaj, kar jo dviguje daleč nad večino pevskih kruhoborcev: ima glas, znanje in srce. Če bi se privedel naslov „umetnik“ le izvoljenim, potem bi bila brez dvoma med to malo peščico tudi *Irma Polakova*! Njen glas je sicer lep, v vseh legah naraven, nič izrednega; ali izrabiti in uveljaviti ga zna kot malokdo! Ona ni nikdar marala briljirati z močjo glasu, to prepušča drugim, ki smatrajo kričanje že za petje. Ona se poglobi v besedilo in vpliva na vse, ki imajo kaj smisla za poezijo. — Za Polakovo je nastopil *Križaj*. Da bi pel na mestu, kakor je bilo označeno na sporedu, bi dosegel daleko lepši uspeh! Pel je dosedaj večinoma neznane pesmi: Gustava „O polnoči“, Benjamina „Jadra“, „Spomladi“, „Podoknica“ in „Vihar v jezeru“. Krivično bi bilo *Križaja* primerjati s Polakovo, saj je vendar v prvem razvoju, in morda nobena umetnost ne potrebuje do izpolnitve toliko časa, kot petje. Kar potrebuje dober pevec, to ima *Križaj*, kar pa mu manjka do višine, doseže brez dvoma z marljivostjo. — Začetkom drugega koncerta je skladatelj *dr. Schwab* v kratkem poljudnem govoru proslavil Ipavce kot prvoboritelje slovenske glasbe in ustanovitelje slovenske umetne pesmi. Za svoje izvajanje je žel priznanje. Kot edini solist tega večera je nastopil *Rijavec*, ki je menda še gojenec dunajske glasbene akademije. Pel je izvzemši *Alojzija Ipavca* „Slovo“ samo pesmi Benjamina. Pesmi iz prve skladateljeve dobe so nam bile po večini neznane, ker še niso bile nikjer objavljene. Teh ljubkih pesmic: „Za slovo“, „Vprašanje“, „Ven v mrak in vihar“, „Izdana skrivnost“, „Kotiček si hočeš izbrati“, „Po noči“ menda Ipavec zato ni že zdavnaj izdal, ker so bile zložene na neslovensko besedilo. Za ta koncert je pesmi lepo prevel naš lirik *Oton Župančič*. V drugem nastopu je *Rijavec* zapel same znane pesmi: „Čez noč, čez plan“, „Če na poljano rosa pada“, „Oblačku“, „Ciganka Marija“ in „Pozabil sem mnogokaj deklet“. *Rijavec* v obče ni tako pel, kakor smo pričakovali, bodisi, da ni bil disponiran, bodisi, da mu pesmi niso ugajale.

Orkester c. in kr. pešpolka št. 27. je igral na prvem koncertu tri odlomke iz operete *dr. Jos. Ipavica* „Princesa Vrtoglavka“.

Orkester sam na sebi ni bil na višku. Predigro k drugemu dejanju je dirigiral skladatelj sam; pri vsem tem pa so bili po mojem okusu tempi neoperetni. Opereta naj ostane v koncertu ista kakor v gledališču, sicer izgubi na svoji veljavi. „Pravljico“ za sopran-solo (Polakova) in finale II. dejanja za soli, mešan zbor in orkester je dirigiral Hubad. Soli so peli njegovi učenci: *Pipa Tavčarjeva, Ivanka Hrastova, Cenka Severjeva* in *L. Kovač*; vsi trije odlomki so bili najvestneje naštudirani in izvajani. Skladatelju je poklonila „Glasbena Matica“ v znak priznanja lovorov venec. O kompoziciji sami na sebi izreči sodbo, je težko, če se ne sliši vse delo, in ne pregleda partitura. Brezdvomno pa vsebuje lepe melodične celote, ima mestoma blestečo Wagner-sko instrumentacijo, čedne dunajske valčke, manjka mi pa med posameznimi odstavki zveznih prehodnih misli. — Na drugem koncertu je igral društveni orkester pomnožen z nekaterimi učitelji in gojenci „Glasbene Matice“ Benjaminovo „Serenado“ za godalni orkester iz l. 1898. Godba je skozinskoz Benjamin Ipavčeva: melodična, gladko tekoča in ljubka kakor njegove pesmi. V tej dolgi vrsti pesmi sem jo občutil kot pravi balzam. Končno moram pohvalno omeniti violinista *Vedrala*, ki je skladbo naštudiral z največjo vestnostjo. Dirigiral jo je temperamentno Hubad in žel obilo zahvale.

Naj v par besedah ponovim oceno: Koncert je bil sicer lep in dostojen „Glasbene Matice“, spored pa predolg in neokretno sestavljen.

Obisk prvega večera je bil dober, drugega pa slab, ker je že marsikak častilec Ipavcev med poldrugetno pripravo za koncert umrl.

Dr. Kozina

Ljubljana. Koncert *Dokičeve* in *Vuškovića* 8. novembra 1913 je bil posvečen predvsem kamorni glasbi. Glasbena Matica je za ta večer pridobila dva jugoslovanska umetnika: *Jelena Dokičeva*, koncertno pianistinja iz Beograda, in *Marka Vuškovića*, opernega pevca, prvega baritonista Narodnega Gledišča v Zagrebu. — Jugoslovani smo za glasbo nadarjen narod; gojimo jo pa predvsem v svojo lastno zabavo, in skoraj ne poznamo stanu glasbenikov. Pri nas se vidi skoro nekako manj častno, če se kdo odloči, z glasbo si služiti svoj vsakdanji kruh, zato so večina med nami živečih glasbenikov po poklicu — tuji. Zdi se nam, da je bolj častno, stradati kot učiteljica kake gorske enorazrednice, kakor izobraziti si svoj zvonki glas in se posvetiti gledišču. Neuvaževani stan kakor tudi umljiv strah pred trnjevo umetniško potjo zadržuje marsikak talent, da ne posveti vseh svojih sil glasbi, da se potem sili h kateremu koli drugemu stanu, katerega so že tudi naši pradedi častili in uvaževali. In če nastopi junak, ki po svoji zibelki pripada inteligenci, in ima pogum glasbo si izbrati za svoj vsakdanji kruh, je še toliko redkejša prikazen, ki jo le malokdo blagruje in izpodbuja. Mene pa je izredno prijetno čustvo obvladalo, ko sem poslušal mlado Srbkinjo *Jelena Dokičeva* na gori omenjenem koncertu. Treba ji je le, da se uho oprusti tehnike, in brez dvoma bo upoštevana pianistka preko mej Jugoslovanov. — Za svoj prvi nastop si je nadepolna umetnica izbrala Beethovno sonato v Es op. 31. in si po zelo lepo prednašanem Scherzu in Menuettu mahoma pridobila srca poslušalcev. Ostali dve točki je posvetila slovenski glasbi. *Rubinsteinova* Coquetterie op. 51, *Chopinov* Scherzo v h zahtevata tehnično popolnega pianista, prav tako kakor tudi nam iz prejšnje dobe znani *Rahmaninova* Preludij v cis, *Kalnikova* Elegija in *Paderewskega* Thema z varijacijami. Brez dvoma so igrane točke med najboljšimi svetovne literature; vendar se mi zdi za naše občinstvo spored neprimerno izbran, kar pa nikakor ne maram gospodični v zlo šteti, ker ne pozna naših razmer. — Drugi solist tega večera je bil *Marko Vušković*. Kot operni pevec je pred kratkim v Ljubljani prvokrat nastopil v Verdijevem Trubadurju (grof Luna). Takoj po prvem nastopu je postal vsled svojega živahnega temperamenta, krasne poglobitve v svojo vlogo in nič manj vsled svojega obsežnega, v vseh prehodih izglajenega glasu ljubljenec ljubljanskega občinstva. Vušković ni koncertni temveč operni pevec, ki vpliva najbolj

s svojim glasom v dramatičnih prizorih. Kot uvod je pel dve slovenski pesmi *V. Parmovo*: „Poslednja noč“ in *A. Lajovičeva*: „Pesem starca“. Vokalizacija umevno ni bila vzorna. Prva pesem mi tako veledramatično pojmovana ne ugaja, pač pa sem bil „Pesmi starca“ od srca vesel. Ovacije pa je žel, kakor je bilo pričakovati, po prologu iz *Leoncavallove* opere „Pagliacci“ in zlasti v *Verdijevem* „Credo“ iz „Othella“. Vsled dolgotrajnega glasnega odobravanja je dodal *Mozartovo* Serenado iz „Don Carlosa“ in neko francosko pesmico. Poslednji dve nista po Verdiju in Leoncavallu na občinstvo napravili preglobokega utisa. Del Vuškovičevega priznanja pa pripade tudi našemu *Antonu Trostu*, ki mu je bil zvest spremljevalec. Koncert ni bil tako dobro obiskan, da bi se pokrili stroški.

Dr. Kozina

Ljubljana. *Valborg Svärdströмова*, švedska koncertna pevka, in 16letni ogrski pianist, komponist in dirigent *George Széll* sta priredila 23. novembra 1913 v Mestnem Domu po posredovanju Glasbene Matice svoj koncert. Oba umetnika tekmujeta za priznanje svetovne slave: prirejata koncerte po vseh večjih mestih Evrope in prišla sta tudi v Ljubljano. Gospo Svärdström po vsi pravici primerjajo s slavčkom, ki ima med pticami pevkami prvo mesto, ne tako po svoji velikosti in jakosti, pač pa po izredni milobi glasu. In kakor se nikdar ne naveličaše poslušati slavčka pozno v noč, tako nas je Svärdströмова s svojim petjem omamila, da ni maral nihče po končanem sporedu zapustiti dvorane, in glasne prošnje so se slišale: „Še, še...“. Ugodila je in dodala mnogo. Če se vprašam, s čim Svärdstromova tako fascinira, si moram odgovoriti, da je njeno petje tako umetno, da se umetnost več ne čuti, ali pa da je tako naravno, da ji umetnosti ni potreba. Po Verdijevi ariji iz „Traviate“ je bilo občinstvo razočarano; niso slišali nobene umetnosti, le čisto naraven glas, ne močan, v višini kot v nižini nepreslišeno doneč; le koloratura je nekoliko presenetila, ogrela pa ni. Od nastopa do nastopa so se pa občinstvu odpirala ušesa, spoznali so najpopolnejše petje, t. j. deklamacijo na predpisanih višinah glasu. Da, deklamirala je, kar je redkost pri sedanjih pevcih, ter nas seznanila s pesmimi severnih skladateljev. Skandinavska glasba nam je bila dosedaj popolnoma tuja, čemur se ni čuditi, saj je stara komaj eno stoletje. Večni zunanji in notranji boji Skandinavije so zatrli vsak zmisel za duševno delovanje, in šele, ko je začela Skandinavija politično propadati (začetku 19. stoletja), so se vzbudili toliko časa zatrti glasbeni talenti. Danes uživa ta mlada glasba priznanje vseh glasbogoječih narodov. Kakor pri nas, tako so tudi pri nordijskih narodih do konca 18. stoletja glasbo gojili le tuji: Nemci, Italijani in Francozi. In kakor so se Skandinavci, tako upam, da se oprostimo tuje vezi in zunanjega vpliva tudi mi Slovenci; naravnih sposobnosti nam ne primanjkuje, potreba nam je miru za tvorbo kristalov.

Nordijska glasba se odlikuje po divni, nenavadni melodiki in za naša ušesa izredni harmoniji. Menda je ravno ta izrednost pripomogla skandinavski glasbi do tako hitre zmage. Pesni, ki jih je deklamovala ga. Svärdström, so predvsem lirične vsebine. V divni pesmi — „V poslednjem trenutku“ — nam je predstavila reprezentanta švedske novoromantične smeri, *Emila Sjögrena*, v globoko zamišljeni baladi „Pri kraljici Margeriti“ pa nadarjenega mladega simfonika *Hugona Alfvéna*. Iz danske literature nam je podala *Kjerulfov* „Labodji spev“ in *Bror-Beckmanna* „Veter“, ki ga je morala vsled krasnega prednašanja ponoviti. Tudi *Dannströmov* „Starošvedski narodni ples“ je tako ugajal, da je morala dodati še *Griegov* mični „Zickeltanz“. V sledečem nastopu pa se je nekaj zgodilo, česar ne smem zamolčati. Svärdströмова se je odločila zapeti še par švedskih pesmi, katere niso bile na sporedu: *Lindebladovo* ljubko „Pomladno pesem“ in *Langemüllerjevo* „V pozni jeseni“. Da bi občinstvo pesmi umelo, je čitala nemški prevod. Občinstvo, ki je pri prvih nastopih sledilo le izgovarjanju besed v programu, je pri poslednjih pojmovalo vsebino, in učinek je bil neprimerno boljši. Tiskano besedilo ima pomen le, če ga poslušalec prej pazno preštudira,